

LIEDEREN

van

A. VAN COLLEM

een selectie

samenstelling P.J. Bakker

NPE

Liederen

door

A. van Collem

Een selectie uit

Liederen van huisvlijt (1917)

Samenstelling: P.J. Bakker

NPE

Nederlandse Poëzie Encyclopedie

Eenrum, 2013

Colofon

1e druk, juli 2013

Stichting Nederlandse Poëzie Encyclopedie

www.nederlandsepoezie.org

ISBN: 978-94-6243-004-4

NUR 306

Letter omslag en titelpagina: Cambria

Letter binnenwerk: Constantia

Vormgeving: Bureau Droog, Eenrum

De gedichten van A. van Collem zijn rechtevrij.

© **Toelichting en redactie:** P.J. Bakker, 2013

© **Vormgeving:** Bureau Droog, Eenrum

Versie: 06-07-2013

INHOUDSOPGAVE

Toelichting	5
Gebed te Waalwijk	7
Lompensorteerster	9
Matten vlechten	12
Bontwever te Gemert	14
De koperling	15
In de kamer	17
Drie verzen voor Richard N. Roland Holst	19
I. Oproep	20
II. De nacht	21
III. Mijmering	25
Informatie over uitgeverij Nederlandse Poëzie Encyclopedie	28

TOELICHTING

Dit werk bevat een selectie uit *Liederen van A. van Collem. Eerste deel. Liederen van huisvlucht*. Verschenen bij C.A.J. van Dishoeck te Bussum in het jaar MCMXVII.

De socialistische dichter Abraham Eliazer van Collem werd op 13 oktober 1858 in de Rotterdamse joodse buurt geboren. Na een minimale schoolopleiding kwam hij, net als de meesten van zijn buurtgenoten, in de textielbranche terecht. Hij zou er zijn hele leven in blijven werken. Eerst in de handel, vervolgens als zelfstandige met een groothandel en later - na ernstige financiële moeilijkheden - als handelsreiziger. Nog in 1930 liep hij in Parijs met monsters van stoffen de handelaren af.

Hoewel zijn dichterschap pas laat tot volle ontplooiing kwam, had Van Collem als jongen van vijftien jaar al zoveel literaire belangstelling dat hij Multatuli durfde opzoeken toen deze in Rotterdam was. Een ontmoeting die zijn leven een beslissende wending gaf. Het was vooral zijn schoonvader die het creatieve genie en de joodse dichterlijke stem in Van Collem ontdekte.

Van Collem was een *selfmade man*, die door zijn gebrekkige opleiding oneindig veel heeft moeten bijspijkeren. Hij publiceerde feuilletons en gedichten in *De Kroniek*, in Heijermans' *De Jonge Gids* (de getto-gedichten van 'Jodenbuurt'), in *De Nieuwe Tijd* (waaraan hij van 1903 tot 1921 meewerkte) en in *De Nieuwe Amsterdammer*. Een aantal van deze gedichten is opgenomen in de bundel *Van stad en land* (1906). Zijn eerste belangrijke bundel *Liederen van huisvlucht* (1917) verscheen toen hij al bijna zestig jaar oud was.

Daarna volgden in snel tempo andere liederenbundels, met als laatste het grote dichtwerk *God. Een gedicht* (1930).

Abraham van Collem overleed op 3 november 1933 te Heemstede. Hij is begraven op de Joodse Begraafplaats (graf C-77-29) aan de Googweg in Muiderberg.

P.J. Bakker, Arnhem, juni 2013.

Meer over A. van Collem:

www.nederlandsepoezie.org/dichters/c/collem.html

Liederen van huisvlucht staat integraal op:

www.dbnl.org/tekst/collooliedo1_01/

Bronnen

Joods Historisch Museum; Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren; Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis; *Waar ligt Poot?* (1997).

GEBED TE WAALWIJK.

O Christus met Uw zacht gelaat,
Marye, die daarneven staat,
 Wil U tot ons bezinnen.
Gij, die den hemel overziet,
Van daar Uw milde oogen biedt,
 Zie onze wereld binnen;
Verhef Uw eens gehoorde stem,
En Uwe hand, en ga tot hem,
 Den meester in de zalen,
Die over onze dagen wikt,
Die over onzen nacht beschikt,
 Van Wien wij arbeid halen.

 Zeg hem het klein betaalde loon,
De dagen lang, de korte woon,
 De altijd vochte muren,
De krankheid en het kinderbed,
Het schamel lichtje, neergezet
 Om op het leer te turen,
Waarop mijn man te hamer gaat
En kloppende zich zelf verslaat,
 Totdat hij ligt versleten.
Zeg hem, dat elk paar schoenen heeft,
Voordat het in zijn handen beeft,
 Het bloed van ons gegeten.

O Jezus, kenner van den weg,
Ga tot den rijken meester, zeg:
Mijn man is gansch onkrachtig,
Zijn vel is rul, zijn oog staat geel,
Een kort geluid komt uit zijn keel,
En ik ben weder drachtig.
Gijzelve zei toch: Ga, vermeer
Ulieden als het zand zoo zeer,
En even menigvuldig;
O Jezus, lieve Jezus zoet,
Mijn âren hebben gansch geen bloed,
Mijn schoot blijft steeds geduldig.

Marye met Uw hemelkroon,
Geef Uwe voorspraak tot den Zoon,
Dat Hij ons koom' te hooren.
Op Uwe zachte trede ga,
Dat hij met hemelsche genâ
In onze hut mag gloren.
Een beetje ruimte, en wat licht,
En op mijn armen man's gezicht
Een weinigje van blijheid,
Dat op zijn arbeid zegen zij, —
O, zoete Jezus, zeg er bij
Het loon; — en wat meer vrijheid.

De Christus met het zacht gelaat,
Marye met het rein gewaad,
In Waalwijk's woning binnen,
Zij, die de wereld overzien
En haar de milde oogen biên, —
Zij staan zich te bezinnen.

LOMPENSORTEERSTER.

ZIJ ZINGT:

Kleine, groote lompen,
Alle dingen lompen,
 Linnen en katoen,
 Rood en blauw en groen,
Fladderende todjes,
Afgehaalde vodjes,
 Rafeltjes van chap',
 Bolle reepjes lap,
Knoopjes van lakeien,
Rokjes van madam,
Die zich laten glijen,
 Voor de boterham.
Lompen, lompen, lompen,
Alle dingen lompen,
 Linnen en katoen.

Toen God de Heere Adam riep, —
Het was bij tijde, dat hij sliep
 En van een Eva droomde; —
Dat hij bij zijn ontwaken zag
Een meisje, levend in den dag
 En door het licht bestroomde. —
 Lompen, lompen, lompen,
 Alle dingen lompen,
 Linnen en katoen.

Daar Mozes op den Horeb stond
En droeg de tafels van Verbond
 Voor zijn Israëlieten, —
Toen zag hij in het dal omtrent
De kleine priesters met de bent
 Een gouden kalfje gieten. —
 Lompen, lompen, lompen,
 Alle dingen lompen,
 Linnen en katoen.

Toen Jezus in Getsemané
De schuld der wereld op zich lee,
 Om aan het kruis te sterven. —
Toen dacht Hij: Mijn herrijzenis
Zal aan den mensch, die nà mij is,
 De zaligheid doen erven. —
 Lompen, lompen, lompen,
 Alle dingen lompen,
 Linnen en katoen.

De zonne, die zijn gouden kop,
Steekt boven hooge bergen op,
 Zendt liefelijke stralen. —
Hij wil de wereld maken blij,
Opdat de mensch gelukkig zij,
 Op vlakte, berg en dalen. —
 Lompen, lompen, lompen,
 Alle dingen lompen,
 Linnen en katoen.

Maar, machtiger dan gouden zon
En Mozes, Jezus en de bron
 Van Gods geheim bedoelen,
Zal springen uit het menschgemoed
Het Socialisme, en zijn vloed
 Zal alle knechtschap spoelen,
 En alle rijke lompen,
 Lompen, lompen, lompen,
 Linnen en katoen,
 Rood en blauw en groen,
Fladderende todjes,
Afgehaalde vodjes,
 Rafeltjes van chap',
 Bolle reepjes lap,
Knoopen van lakeien,
 Rokjes van madam,
Die zich laten glijen,
 Voor de boterham;
Lompen, lompen, lompen,
Alle dingen lompen,
 Linnen en katoen.

MATTEN VLECHTEN.

Het kleine vrouwtje, rond gebukt,
Het mannetje, in stoel gedrukt —
 Ze grijzen in het kotje;
Hij rukt de biezen uit de schoof
En reikt ze vrouwtje, staand' op stoof, —
 Zij reikt naar het schavotje. —
Schavotje is een hoog toestel,
Daar schuift men biezen aan, op tel. —
 De biezen groeien aan de kreek,
 In 't binnenland, de heidestreek,
 Nabij ons Genemuiden;
 Zij waaien, ongeteld en steil,
 Zoo maar den grond uit, tot het heil,
 Het heil van Genemuiden.

Uit geel' en bruine biezen kan
Een oude vrouw en kleine man
 Saamvlechten een karpetje;
Hij dekt den ketting, zij den slag, —
En als de avond haalt den dag,
 Dan gaan zij naar hun bedje.
Het bedje staat van biezen vol,
Het bedje is een biezenhol. —
 De biezen groeien aan de kreek,
 In 't binnenland, de heidestreek,
 Nabij ons Genemuiden;
 Zij waaien, ongeteld en steil,
 Zoo maar den grond uit, tot het heil,
 Het heil van Genemuiden.

Het bedje ligt in diepe scheur
Van grijzig muurtje, bij de deur,
Behangen met gordijntjes.
Daarin te slapen, zijn gekromd,
Totdat de nieuwe morgen komt,
Twee oude menschenlijntjes.
Op hunne handen, klein en teer,
De biezen staan in rijpe zweer. —
De biezen groeien aan de kreek,
In 't binnenland, de heidestreek,
Nabij ons Genemuiden;
Zij waaien, ongeteld en steil,
Zoo maar den grond uit, tot het heil,
Het heil van Genemuiden.

Van biezen stram, van biezen moe,
De beide zieltjes vallen toe
En worden dan begraven;
Voorbij de kreek, daar wacht de hof,
Waarin geborgen wordt de stof
Der beide biezen-slaven.
Zij liggen achter biesgeruisch,
Gevouwen, in hun doodenhuis. —
De biezen groeien aan de kreek,
In 't binnenland, de heidestreek,
Nabij ons Genemuiden;
Zij waaien, ongeteld en steil,
Zoo maar den grond uit, tot het heil,
Het heil van Genemuiden.

BONTWEVER TE GEMERT.

Uit den vroegen voortijd,
In een woon van bergkrijt,
Plagge, wier en teer,
Hol van holenbeer,
Spoelt en woelt,
Dat de haspels tikken aan de wanden
En de draad heen-om-schiet naar zijn handen,
Het kleine weverke voor zijn gestoelt.

Ingebukte, tusschen
Een beschot van lussen
Wankel boven hem,
Voet en armenklem;
Spant en plant
Bij het teeken dat zijn voeten wiegen
Hij, het stoelke, dat uit klossen vliegen
Laat, getwijnde draadjes tot vierkant.

Aan den venster-inham
Kleine droeve oogvlam,
In het huis van plag,
Kruipt voorbij de dag,
Draalt en vleidt
Glijdt als slangen langs de wandverblijven
Deze schuiven huid van gouden schijven
Op het weverke in blauw habijt.

Uit de spoelenklompjes
Vallen ruitenhompjes
Bij den rythme-tik
Tot een kleur-opschik;
Werkertje, vol vuur
En hij spant de draadjes zonder glissen,
Meester heeft geen vezeltje te missen,
"Meester geeft vijf centjes ieder uur"!

DE KOPERLING.

In deze tent, wij zullen u vertoonen
De moeder van de menschheid, zoekend rijst;
Haar oude tastend handje weg aanwijst;
Een koperling komt om de twee uur loonen.

Wat zijn twee uren in tijds eeuwigheid?
Een vlokje blauws, tot streepjes weggedreven;
Maar koper is een tastbaar tikkend feit,
En van twee koperlingen kan zij leven.

Week-in, week-uit, om het bedongen geld,
Ligt zoo het moedermensch naar rijst te graaien
Met uitgesperde vingers op de belt,
Waaruit bij vlagen komen geuren waaien.

Zij heeft te komen dagelijks, contant,
Om alle week te winnen honderd spieën. —
Zij heeft een rechter en een linker hand,
Twee oogen, mond en hart, een schoot en knieën.

Zij heeft een hand. — De hand is een sieraad,
De hand kan zien en denken en verhalen
En op het doek soms bevende vertalen,
Wat in de menschenziel geschilderd staat.

Zij heeft een mond. — De mond kan sprookjes zeggen,
Ontbloeid aan kinderlijke fantasie,
Het nooit getaste in de woorden leg gen,
Alsof ge 't voor Uw oogen leven zie.

Zij heeft ook oogen. — Oogen zijn getwee
Een glanzend wonder, waaruit komt geblonken,
De schatten van de binnenwaartsche zee,
De ziel der menschheid in ons neergezonken.

En al die dingen zijn geen duit meer waard
Voor deze vrouw, die zich weet uit te rekken
En uit de belt van stof de korrels trekken,
Dan honderd koperlingen, wèl gegaard.

Maar ònze handen zullen eens afrukken
De wereld uit zijn voeg, dat stort inéén
De bouw om dit bedrijf, tot goore stukken
Belt van glas en puin en kalk en steen.

En ònze monden zullen eens uitschreeuwen
Den zegetocht der werkers op de aard',
En luiden in het nieuwe vrije leven
Het Socialisme, ons geopenbaard.

En deze oogen zullen eens aanschouwen
De moeder, die voor koperling neerligt,
Opgaan als edelste van alle vrouwen,
Een heerscheresse onder zonnelicht.

Wees stil mijn mond, die sprookjes wilde zeggen,
Ontbloeid aan kinderlijke fantasie,
Het nooit geziene in de woorden leggen,
Die gij dan voor uw oog gebeuren zie.

Wees stil, wees stil — wij moeten u vertoonen
De menschenmoeder zoekend naar wat rijst;
Haar gele tastend handje weg aanwijst;
En koperling komt alle twee uur loonen.

IN DE KAMER.

VOOR ELS EN KOENTJE

Naast de jonge moeder is het kleine
Kindje en het slaapt nu in de reine
Sfeer van lichtlijk-amber moesselien,
Waardoorheen gij nauwelijks kunt zien;
Kindje ligt daar in een schoonheidsdal,
Kindje ligt daar in een wit Heelal
Van donzen dekentjes en kussens puur,
Kindje ligt daar in het morgen-uur
Zijn's levens, als een nieuw ontdekte bloem;
Uit de jonge moeder kwam die roem —
En zij zelve ligt in zaligheid
Tot de gouden stilte heengespreid,
En zij lacht maar, alles in haar lacht,
Want zij heeft een wonder voortgebracht,
Een jong menschje is in haar ontstaan,
Een jong kindje is uit haar gegaan,
En het ligt daad, heldertjes gemaakt
In een hemelsch bedje, wit gedaakt,
In zijn lede-kantje fijn gelust, —
Het zes-dagig kindje ligt gerust,
En het houdt met beide handjes vast

Zijn jong leven dat het heeft getast,
En er komen van zijn lippen uit
Kleine krakelingen van geluid,
En het rekt zich, geeft een hooge schreeuw,
Wil dan boven uit de wolken sneeuw
Van zijn witte bedje naar het licht,
En het roept met rimpelend gezicht
Dat het honger heeft en Een na Een
Komen teere handen, brengen heen
Zeer behoedzaam, kindje's kleine vracht,
Naar het wereldje, waar moeder wacht,
En met oogen iets tot kindje zegt; —
Kindje voelt zich worden aangelegd
Aan iets teeders, zachts, iets als satijn,
En het bijt daarin en doet het pijn, —
Maar niet spreekt de moeder, en zeer stil
Buigt zij tot het kindje, want zij wil
Dat het kindje bij haar borst verblijf',
Dat het ete, neme' van haar lijf,
Voedsel voor den honger, dien het heeft,
En de moeder voelt, hoe zich begeeft
Uit haar, drop na drop — en over-vloeit
Tot het kind, dat aan haar lichaam groeit,
Tot het kindje, dat voor haar bereidt,
Pijnen en de hoogste zaligheid.

DRIE VERZEN

VOOR RICHARD N. ROLAND HOLST, NAAR AAN-
LEIDING ZIJNER NIEUWE WANDSCHILDERINGEN
IN DEN A. N. D. B.

I.

OPROEP.

Maak' u gereed; — het jonge licht,
Het heeft de paarse nacht gebroken,
Het gaat de trage lucht bestoken, —
Maak' u gereed, hef uw gezicht.

Ik hoorde in mijn stillen stond
Een klok slaan zilver-felle slagen,
En nu ik opzie, gaat het dagen, —
O goude' blijdschap die ik vond.

Maak' u gereed, — het is de dag,
Hij gaat de gele waters wekken,
Hij wil ze naar den hemel trekken,
Hij zendt zijn heirbaan en zijn vlag.

Ik zie een diamanten drom
Van ruiters die licht-zwaarden voeren;
Ik wil mij snel de voeten snoeren, —
Ik sluit mij bij u aan, — ik kom.

Hoort gij het twistende geschal
Der wapens door de luchte-zalen?
Hoort gij de paarden adem-halen?
Hoort gij der hoeven rythmen-val? —

Ik word gedompeld in een bad;
Mijn hoofd is als een zee vol-zonken,
Mijn oogen worden stralen-dronken,
Om mij wankelt een klanken-stad. —

Ziet gij de pijlen afgericht?
Hooft gij de gronden die ze vingen?
Hooft gij de oceanen zingen?
Ziet gij den bijl-slag van het licht? —

Ik hoor het krakende bedrijf;
De hemel wordt op aard' geworpen;
Ik heb mijn kleeding afgeworpen;
Naakt is mijn ziel, naakt is mijn lijf. —

Zoo ga, mijn gave mensch-beeld, naakt
In de volkomene kleedije,
En stort u in het klare, blije
Licht dat u heeft aangeraakt.

II.

DE NACHT.

Wat leest gij aan den hoogen sterre-nacht?
Uw oogen worden lichtend. 'bij het staren;
Het is, alsof gij op zoudt willen varen
En naar een teeken uit de verte wacht. —

DE MAN.

Die u hebt zacht, o vrouw, naast mij bewogen —
Dreef daar een zwaan in dichtgestreken wiek? —
Ik weet mijn zinnen niet, — was het muziek,
Die mij heeft aangezongen uit den hooge?

DE VROUW.

Droomdet ge mij, — zaagt gij den verren nacht,
Een hooge vrouw, haar blauwen mantel spreiden, —
Haar handen gingen sterre-licht bereiden,
Van af haar haren sintelde de pracht.

DE MAN.

Ik weet mijzelve niet, — ik voelde wel
Het zoete wonder dat uw mond kan geven,
Wanneer uw lippen tot de mijne' beven, —
Maar dieper, leek' mij gindsch ontroerend spel.

DE VROUW.

Zie tot de sterre-nachten, — zie tot mij; —
Koel is hun licht, maar ik kan u omdekken
Met wilde wellingen en weet uit u te wekken
Des oer-menschen vernomen liefdes-schrei.

DE MAN.

En als het dag wordt, zal ik weder staren
En zien den bajert klimmen van het goud;
Een eeuwigheid komt over ons gevaren,
En gij en ik zijn klein en stil en oud.

DE VROUW.

Maar wat ik heb ontvangen in den nacht;
Het nieuwe wonder van den gouden morgen,
Houd ik in donk're moederschoot geborgen,
Totdat de tijden komen die ik wacht.

DE MAN.

En daar hij komen zal die mensch, — weer zal
Hij, zelve raadsel, naar de raadsels staren,
Die vonkelende aan den hemel varen
En op de aarde lichten overal.

DE VROUW.

Open mijn ziel, dat ik u gansch ontvange;
Ik draag het beeld dat levensadem geeft;
Ik draag een hooger wonder, dan ginds heeft:
De nacht aan sterren in den locht gehangen.

DE MAN.

En altijd trekt hun verre vlucht mij aan;
Wat zeggen gindsche vonkels in hun teeken,
Wat zegt de zon, wanneer hij ze gaat breken,
Wat zegt de nacht, wanneer hij moet vergaan?

DE VROUW.

Ik weet een wezen vol van schemeringen;
Er waren blauwe dampen in haar om
En vreemde stemmen zeggen vreemde dingen;
Haar mond bewaakt dat kostbaar eigendom.

Zij weet het komen van den zonne-wagen,
Zij weet den neerval van het zonne-zaad,
Zij weet het vloeien van den dageraad,
Zij weet de wolken die goud-vanen dragen.

Zij kent de stilte der gewijde droppen
Die vallen en de aarde maken wijd,
Zij kent de vonkelende sterre-knoppen
Wier lichtstraal als een schuwe glas-toon glijdt.

Zij meet de diepten der verschijningen,
Zij draagt den chaos in haar donk'ren schoot,
Zij weet het leven in zijn deiningen, —
Daar is geen God, die boven haar gebod.

Zij wacht op u, kom haar u-zelve brengen,
Breng haar het vonkelende zaad der zon; —
Zij wil haar wezen met het uwe mengen,
Zij is de kracht uit wie uw dag begon.

Wees gij de dag die voor haar is verschenen, —
Zij wil de nacht zijn die in u vergaat;
Zij wendt haar open kelke tot u henen,
Zij wil wel sterven, opdat gij bestaat.

DE MAN.

Wees stil, wees stil, wek niet de nijd der sterren,
Uw oogen stralen lichter dan hun schijn;
Ik zou in u verzonken willen zijn,
En aarzeling en schroom houden mij verre.

DE VROUW.

Zij is het raadselende moederwezen,
In haar uit-springen alle bronnen van bestaan,
Doopt u in haar, opdat zij zalig weze',
En reiner zult gij weer uit haar ontstaan.

III.

MIJMERING.

Het altijd vloeiend universum gaat
Zichzelve in een valen schemer doopen;
Vormen en verven in elkander loopen,
Totdat het al weer in zijn chaos staat.

De aarde wordt gedekt door hemel-wegen ;
De wolken glijden in de diepten neer;
De zeeën komen sterren aan-gestegen ;
Het stroomende stroomt in elkander weer.

Nu is het uur der mijmering geboren;
Haar zoet gezucht door alle wezen vliet;
Uit alle dingen splijt een eige' lied,
Wordt eenheids-fluistering van duizend koren.

Nu weg te duiken in de kern der dingen,
De wortels tasten aan het wordend woord,
De spindels zien, die wenteling ontvingen
Van het leven dat zich-zelf weeft voort.

Ik lig en luister, tot de aard' verzonken.
En hoor de wieling in haar trillend rijk;
Van al wat uit haar komt, mij aangeklonken,
Ben ik de stem en hoorder tegelijk.

Ik ben voortbrenger en het voortgebrachte,
Ik ben de ander die zichzelve' ziet,
Ik ben de dader en de zich gedachte,
Ik ben de noemer die zich noemen liet.

Ik zie mij gaan onder de hemel-velden,
Ik zie mij liggen in den mullen grond,
Ik zie mij opstaan om van u te melden,
O leven, dat mij u te melden, zond.

Nu ligt gij in den schemer en ik droom
Te luisteren bij het oer-oude zingen,
Dat de natuur gaf, vóór haar vormen gingen
Zich scheiden-af, een arbeid diep en loom.

Want alle nacht geschiedt weer dit hoog wonder;
De schemer roept ze ten gemeenschap aan,
Zij komen vloeien-af hun verre baan,
Ten oost en west en noord en zuiden onder.

Dan stijgt weer samenspel uit hunne koren.
Zij wisselen hunne ervaring uit;
Uit ster en bloem en steen en plant en kruid
Wordt nieuwe schoonheid op de aard' geboren.

Ik lig en luister, nevel trekt al op,
De sterren groeien aan de hemel-bogen,
Een blauwe nacht staat stil en onbewogen, —
Maar in mij hamert rusteloos geklop.

Wanneer zal ook uit u, o maatschappij,
Donker reusachtig web van vreemde cellen,
Gemeenschap en uitwisseling doen snellen
De nieuwe schoonheid die den mensch maakt vrij? —

Deze gratis uitgave kwam tot stand op initiatief van:

Stichting Nederlandse Poëzie Encyclopedie.

www.nederlandsepoezie.org

Donaties zijn welkom:

www.nederlandsepoezie.org/donaties.html

NPE

**Eerder verschenen als gratis e-book bij de
Uitgeverij Nederlandse Poëzie Encyclopedie:**

Leo Lens (1893-1942). *Revelje* (1934). 3de druk, 2013.

www.nederlandsepoezie.org/jl/1934/lens_revelje_NPE_2013.pdf

4de druk als papieren boek bij Uitgeverij Stanza, Amsterdam, juni 2013. www.uitgeverijstanz.nl

S. Bonn (1881-1930). *Jonge mei. Verzen* (1924). 2de druk, 2013.

www.nederlandsepoezie.org/jl/1924/bonn_jonge_mei_2.pdf

Melis Stoke (1892-1942). *Liedjes van de rails.*

Gedichten (1939). 2de druk, 2013.

www.nederlandsepoezie.org/jl/1939/stoke_liedjes_van_de_rails_2.pdf

Menno van der Beek (1967). *Een ziektegeschiedenis.*

Gedichten (2010). 2de druk, 2013.

www.nederlandsepoezie.org/jl/2010/beek_een_ziektegeschiedenis.pdf